

เอกสารวิชาการ

หัวข้อ : หลักสิทธิมนุษยชน

เรื่อง : สิทธิมนุษยชนกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

จัดทำโดย

นางสาวชุลีพร น่วมทนง

เอกสารวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” รุ่นที่ 2

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สถาบันรัฐธรรมนุญศึกษา

สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

สิทธิมนุษยชนกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

บทนำ

ในประเทศที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย มักจะวางกฎเกณฑ์ในการปกครองที่แสดงเจตจำนงร่วมกันของประชาชาติ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่มนุษย์พึงมี เพื่อดำรงชีวิตที่มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามธรรมชาติ ที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสิทธิที่ก่อกำเนิดมาจากความกลัว และความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้สิทธิตามธรรมชาติดังกล่าวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งในอดีตสิทธิธรรมชาติดังกล่าวได้ถูกตีความ และถูกนำไปใช้ตามความเชื่อและปรัชญาของแต่ละยุคสมัยของแต่ละสังคม แต่โดยรวมสิทธิธรรมชาติคือ สิทธิที่ไร้พรมแดนเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีความเข้าใจตรงกันจากสัญชาตญาณความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องมีรัฐมารับรอง ซึ่งได้มีการพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งภายหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สองที่ทำให้แนวคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติต่างๆ หล่อหลอมมาเป็นแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่อย่างในปัจจุบัน

สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่สังคมยุคใหม่เกือบทุกประเทศให้ความสำคัญอย่างมากคือ “ความเป็นส่วนตัว” หรือ “Privacy” แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องความเป็นส่วนตัวตามหลักสิทธิมนุษยชนสากลขั้นพื้นฐานได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 12 ว่า “No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.” ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศได้แปลความหมายไว้ว่า “บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกลบลู่เกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบลู่ดังกล่าวนี้”

วิวัฒนาการของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนมีพัฒนาการมาจากความพยายามของมนุษย์ที่จะให้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ชนได้รับการเคารพ และจากการต่อสู้เพื่อเสรีภาพและความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในดินแดนต่างๆ ทั่วโลก

ยุคที่ 1 สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง เป็นการต่อสู้ของพลเมืองในการต่อต้านระบบศักดินาตามแนวคิดเสรีนิยม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการถูกกดขี่ข่มเหงอย่างไม่เป็นธรรมที่มีต่อกลุ่มคนที่เป็นชนชั้นล่าง โดยชนชั้นสูง การต่อสู้นี้เกิดขึ้นในยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา เช่นการปฏิวัติของชนชั้นกษัตริย์ในอังกฤษที่นำโดยครอมเวลล์ และการปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 17 เป็นต้น

ยุคที่ 2 สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ และ ขาวนา ตามแนวคิดสังคมนิยม ที่เน้นความเสมอภาคและเป็นธรรมทางสังคม โดยถือว่าพลเมืองทุกคน ควรมีสื่อที่เท่าเทียมกันในทรัพยากรของชาติ และควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดสรร ทรัพยากรดังกล่าว โดยมีการประณามการผูกขาดสิทธิในทรัพย์สินของเอกชนบางกลุ่ม ดังที่มีการ ปฏิวัติในรัสเซียในปี ค.ศ. 1917 เป็นต้น

ยุคที่ 3 สิทธิในการพัฒนา เป็นการต่อสู้ของประชาชนในประเทศที่กำลังพัฒนา และชุมชน เพื่อสิทธิในการพัฒนา และจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ และการเมืองของโลกเสียใหม่ เพื่อความยุติธรรม ในสังคม โดยเริ่มจากการที่ประชาชนในประเทศในเมืองขึ้น และกึ่งเมืองขึ้น ได้ดำเนินการเรียกร้อง เอกราชและการปลดปล่อยประชาชนจากประเทศเจ้าอาณานิคม ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น เกือบพร้อมๆ กันทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปแอฟริกา อเมริกาใต้ และเอเชีย

สิทธิมนุษยชนในสมัยปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปี ค.ศ. 1939-1945) ที่เกิดโศกนาฏกรรมร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ มีการคาดคะเนว่ามีผู้เสียชีวิต จากการถูกเข่นฆ่า ทรมาน หรือแม้กระทั่งจากการตกเป็นเหยื่อของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ประมาณ 60 ล้านคน ดังนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าจำเป็นต้องมีบทบัญญัติระดับนานาชาติ เพื่อเป็นเครื่องมือ ค้ำครองสิทธิมนุษยชน ในที่สุดปี ค.ศ. 1944 ตัวแทนจากประเทศฝรั่งเศส สาธารณรัฐจีน สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต ได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการก่อตั้งสหประชาชาติ ที่ดัมบาตันโอกส์ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. การประชุมครั้งนั้นและครั้งต่อๆ มาทำให้เกิดรากฐานความร่วมมือ กันระหว่างประเทศเพื่อนำไปสู่สันติภาพ ความมั่นคง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคม โดยแผน เหล่านี้ได้ผ่านการถกเถียงอภิปรายจากรัฐบาลและประชาชนจากทั่วโลก ซึ่งบรรดาผู้นำของประเทศ สมาชิกซึ่งขณะนั้นมี 51 ประเทศ ได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 และได้สถาปนาสหประชาชาติขึ้นอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 พร้อมทั้งประกาศเจตจำนงว่า “จะปกป้องคนรุ่นหลังให้พ้น จากภัยพิบัติแห่งสงคราม และเพื่อยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรี และ คุณค่าของมนุษย์ และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี” โดยมาตรา 1 วรรค 3 บัญญัติว่า ความมุ่งประสงค์สหประชาชาติคือ “เพื่อบรรลุความร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะแก้ปัญหา ระหว่างประเทศทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือมนุษยธรรม และในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ มีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่อง เชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา”

หลักสากลที่รองรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ด้วยเหตุที่กฎบัตรสหประชาชาติ เป็นสนธิสัญญาที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การ สหประชาชาติร่วมลงนาม จึงถือว่ามีข้อผูกพันทางกฎหมายที่บรรดาสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม รวมถึง การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการร่วมมือกับสหประชาชาติและนานาชาติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในกฎบัตร อย่างไรก็ตาม กฎบัตรสหประชาชาติมิได้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิ มนุษยชนโดยตรง หรือกลไกที่จะช่วยให้ประเทศสมาชิกปกป้องสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ขึ้น โดยมีนางเอลิเนอร์ รูสเวลท์ ภริยาอดีตประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ ของสหรัฐอเมริกา เป็นประธาน เพื่อยกร่าง

กฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน จึงเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ สมัยที่ 3 ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้มีข้อมติรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ จึงถือเป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกที่เป็น การวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทย เป็น 1 ใน 48 ประเทศแรกที่ลงคะแนนเสียงร่วมรับรองปฏิญญาฉบับนี้

ข้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การ สหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศอาณานิคมได้อ้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการประกาศอิสรภาพช่วง ค.ศ. 1950 ถึง 1960 และหลายประเทศนำข้อความในปฏิญญามาใช้ในการ ร่างรัฐธรรมนูญของตน

เมื่อพิจารณามาตราต่างๆ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะเห็นว่า มาตราแรกแสดง ถึงความเป็น “สากล” ของสิทธิมนุษยชน โดยกล่าวถึงความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีและสิทธิของ มนุษย์ทุกคน ส่วนมาตราที่สองกล่าวถึงความชอบที่จะมีสิทธิของบุคคลโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนหลักการขั้นพื้นฐานของสิทธิที่ประกาศไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปรากฏใน คำปรารภซึ่งเริ่มด้วยข้อความที่เน้นการยอมรับ “ศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเท่าเทียมกัน และไม่ อาจโอนให้แก่กันได้ของสมาชิกทั้งมวลของครอบครัวมนุษย์”

สิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกออกได้อย่างกว้างๆ 2 ประเภท คือ

- สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคง ของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การ คุ้มครองเมื่อถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วม ทางการเมือง สิทธิในการสมรสและการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุม และเข้าร่วมสมาคม อย่างสันติ สิทธิในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตนโดยทางตรงหรือ โดยการส่งผู้แทนที่ได้รับการ เลือกตั้งอย่างเสรี
- สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับ ค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิใน มาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรม อย่างเสรี

ต่อมาหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้มีการแปลเจตนาและขยายข้อความ ให้ละเอียดยิ่งขึ้น ด้วยการร่างเป็นกติการะหว่างประเทศที่มีผลบังคับทางกฎหมาย และสหประชาชาติ มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และ สิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on

Economic Social and Cultural Rights – ICESCR) ซึ่งบรรดานานาประเทศสมาชิกถือเป็น
มาตรการในการปฏิบัติตาม

สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็มีบทบัญญัติที่
รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง” และในหมวดที่ 3 ว่า
ด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อย่างไรก็ตาม หน้าที่เขียนบทความนี้ ประเทศไทยได้มีรัฐประหาร
เกิดขึ้นเพียงไม่กี่วัน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งนำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชา
การกองทัพบก เพื่อแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล และ
เพื่อการปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งมีผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลงชั่วคราว ยกเว้นหมวด 2 พระมหากษัตริย์ แต่ผู้เขียนขอเน้นหลักสิทธิ
มนุษยชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ มาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการเขียน
บทความนี้

สิทธิความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ในบรรดาสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนทั้งหมด “ความเป็นส่วนตัว” นับเป็น “สิทธิ” ที่
สังคมยุคใหม่เกือบทุกประเทศให้ความสำคัญอย่างมาก และเป็นสิทธิลักษณะหนึ่งที่ยากที่สุดในการ
บัญญัติความหมาย เพราะต้องพิจารณาเนื้อหา สภาพสังคม วัฒนธรรม และพฤติการณ์แวดล้อม
ประกอบด้วย ในบางประเทศแนวคิดของ “ความเป็นส่วนตัว” ได้รวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
ซึ่งเป็นการตีความคำว่าความเป็นส่วนตัวในด้านการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม คำว่า
“ความเป็นส่วนตัว” เป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงสิทธิต่างๆ หลายประการ ได้แก่

1. ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูล (Information Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองข้อมูล
ส่วนบุคคลโดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองในชีวิต
ร่างกายของบุคคลในทางกายภาพที่จะไม่ถูกดำเนินการใดๆ อันละเมิดความเป็นส่วนตัว อาทิ การ
ทดลองทางพันธุกรรม การทดลองยา เป็นต้น
3. ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy) เป็นการให้ความ
คุ้มครองในความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย โทรศัพท์ ไปรษณีย์
อิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการติดต่อสื่อสารอื่นใด ที่ผู้อื่นจะล่วงรู้ได้
4. ความเป็นส่วนตัวในเคหสถาน (Territorial Privacy) เป็นการกำหนดขอบเขตหรือ
ข้อจำกัดที่บุคคลอื่นจะบุกรุกเข้าไปในสถานที่ส่วนตัวมิได้ ทั้งนี้ รวมถึงการติดกล้องวิดีโอ และการ
ตรวจสอบรหัสประจำตัวบุคคล (ID checks)

แม้ว่า “ความเป็นส่วนตัว” จะครอบคลุมถึงสิทธิหลายประการ แต่ความเป็นส่วนตัวที่นานา
ประเทศต่างให้ความสำคัญอย่างมากคือ “ความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคล” ทั้งนี้ เพราะความ
ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สามารถประมวลผลได้อย่างรวดเร็ว และจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ

ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูล สามารถเคลื่อนย้ายและเชื่อมโยงกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดเวลาและสถานที่อีกต่อไป ซึ่งเป็นได้ทั้งโอกาสและภัยคุกคาม จึงจำเป็นต้องจัดวาง กลไกให้มีความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิ ความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการเคลื่อนไหวของข้อมูล และการ เปิดเผยข้อมูล ให้มีความเหมาะสม เพื่อป้องกันการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในทางมิชอบ อาทิ การนำข้อมูลส่วนบุคคลไปแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าจากการขายข้อมูลส่วนบุคคลนั้น หรือ นำไปใช้ในทางทุจริต จนทำให้บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลนั้นได้รับความเสียหาย อันเป็นการละเมิด และก้าวล่วงในความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น หรือการแทรกแซงต่อข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่คำนึงถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน อันเป็นการคุกคามความเป็นส่วนตัวของประชาชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ ความสงบสุขของสังคมได้ในที่สุด

องค์การเพื่อเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และสหภาพยุโรป จึงได้มีแนวคิดที่จะวาง กรอบเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น จากหลักประกันขั้นพื้นฐานในการรับรองสิทธิความเป็น ส่วนตัวของบุคคลที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้มีไว้อย่างกว้างๆ โดยมีหลักการ ที่สำคัญ ดังนี้

องค์การพัฒนาร่วมมือทางเศรษฐกิจ หรือ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ได้จัดทำ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data ในปีค.ศ. 1980 ซึ่งมีหลักการสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. หลักข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูล : ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่จัดเก็บ จะต้องได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลรับทราบ และยินยอมในการจัดเก็บข้อมูลนั้น
2. หลักคุณภาพของข้อมูล : ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บควรเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ในการใช้ ต้องเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ และปรับปรุงให้ตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ
3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ : ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ก่อนที่จะมีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
4. หลักการจำกัดการใช้ข้อมูล : การใช้ข้อมูลจะกระทำโดยขัดต่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ มิได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล หรือได้รับอนุญาตตามเงื่อนไขที่กฎหมาย กำหนด
5. หลักการรักษาความปลอดภัย : ต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดเก็บ ข้อมูลเพื่อป้องกันความเสี่ยง การเข้าถึง การทำลาย ใช้ เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือการเปิดเผยข้อมูลโดย ไม่ได้รับอนุญาต
6. หลักการเปิดเผยข้อมูล : ต้องกำหนดวิธีการทั่วไปในการเปิดเผยข้อมูล รูปแบบของการ เปิดเผยข้อมูล หลักเกณฑ์ในการขอให้มีการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งต้องไม่เป็นการกระทบต่อความเป็น ส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล
7. หลักการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล : กำหนดให้ปัจเจกชนมีสิทธิต่างๆ ได้แก่ ได้รับการ แจ้งว่ามีข้อมูลของตนจัดเก็บอยู่ สามารถตรวจสอบข้อมูลของตนที่มีผู้จัดเก็บ ขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ ถูกต้อง และปฏิเสธในการจัดเก็บข้อมูลของตนเมื่อมีเหตุอันควร
8. หลักความรับผิดชอบ : กำหนดความรับผิดชอบในกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ค.ศ. 1981 คณะมนตรีแห่งยุโรป (Council of Europe) ได้มีการลงนามใน Convention for the Protection of the Rights of the Individual with regard to Automatic Processing of Personal Data เพื่อผลักดันให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปมีบทบัญญัติในการป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัว รวมถึงให้การดูแลใส่ใจการส่งผ่านข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการประมวลผลอัตโนมัติไปยังประเทศอื่น โดยมีข้อตกลงร่วมกันในเรื่อง การกำหนดหลักพื้นฐานในการคุ้มครองข้อมูล เช่น หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง คุณภาพของข้อมูล ข้อมูลชนิดพิเศษ การรักษาความปลอดภัย การเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคล การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก เป็นต้น

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ระบุเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 บุคคลย่อมได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูล ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า ข้อเท็จจริง หรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริง สำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ

ข้อมูลส่วนบุคคลจึงหมายถึง ชื่อ ที่อยู่ เพศ สัญชาติ เชื้อชาติ วันเกิด สถานการสมรส อาชีพ รายได้ ประวัติครอบครัว ประวัติการศึกษา ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลทางการเงิน ประวัติการทำงาน ข้อมูลภาษีอากร ประวัติอาชญากร เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูล

แหล่งข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลอาจอยู่ในการควบคุมหรือจัดเก็บโดยบุคคลหรือนิติบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ เมื่อบุคคลเจ้าของข้อมูลเข้าไปดำเนินการติดต่อ ซึ่งการจัดเก็บดูแลรักษาข้อมูลสามารถแยกตามความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยบุคคล/นิติบุคคล หรือองค์กร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นโดยตรง ซึ่งถือเป็นความยินยอมพร้อมใจของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลที่จะยอมให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนอยู่ในความครอบครองหรือดูแลรักษาของบุคคล/นิติบุคคล หรือองค์กรที่ติดต่อหรือมีกิจกรรม เช่น ข้อมูลชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ หรือข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการเปิดบัญชีเงินฝาก ใช้บริการบัตรเครดิต ขอสินเชื่อกับธนาคาร ข้อมูลประวัติทางการแพทย์ที่ใช้เพื่อการรักษาหรือเพื่อการทำประกันภัยกับบริษัทประกันภัย ข้อมูลประวัติการศึกษาที่ใช้เพื่อการเข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ เป็นต้น โดยบุคคล/นิติบุคคล หรือองค์กรเหล่านี้จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เรียกว่า “customer identifiable” ซึ่งเป็นข้อมูลที่เชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคล ซึ่งในทางปฏิบัติผู้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมักเข้าใจว่า ข้อมูลของตนจะไม่ถูกนำไปเผยแพร่หรือนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น

2. ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บโดยรัฐหรือเอกชน ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นโดยตรง

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บดูแลโดยรัฐ อาจจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- ข้อมูลที่จัดเก็บโดยหน่วยงานพิเศษของรัฐ ซึ่งมีลักษณะงานที่จะต้องมีการสืบสวนสอบสวนเรื่องต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มักจะได้มาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
- ข้อมูลงานทะเบียนราษฎร์ งานสถิติ ซึ่งได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล
- ข้อมูลที่บางหน่วยงานดำเนินการสืบเสาะหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหนึ่งจากแหล่งต่างๆ ไว้อย่างละเอียดเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะกรณี

2.2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บดูแลโดยหน่วยงานเอกชน เช่น การจัดเก็บข่าวสารและข้อมูลของสำนักงานนายความ นักสืบเอกชน เจ้าหน้าที่ ที่ต้องการจะสืบค้นล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น ซึ่งอาจไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงและไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

แต่เดิมการจัดเก็บข้อมูลมักเป็นระบบที่ให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้พิมพ์/คีย์ข้อมูลเพื่อจัดเก็บเข้าสู่ระบบงานคอมพิวเตอร์ เมื่อเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากขึ้น ผู้ใช้บริการก็สามารถกรอกข้อมูลของตนเองผ่านระบบออนไลน์ ที่เป็นเครือข่ายเฉพาะของผู้ให้บริการ หรือผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายหลายๆ เครือข่ายทั่วโลก ได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะถูกทำให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (digital format) ทำให้การสร้าง ส่ง เก็บ ประมวลผล และโอนถ่ายข้อมูล สามารถทำได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น ข้อมูลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เชื่อมโยงมายังตัวบุคคลได้ ซึ่งอาจถูกล่วงละเมิดโดยที่เจ้าของข้อมูลอาจไม่ทราบเลยก็ได้

นอกจากนี้ การทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จะมีกลไกการทำงานบางประการที่เชื่อมโยงมายังตัวบุคคลได้เช่นกันโดยที่ผู้ใช้บริการอาจไม่ทราบเลย เช่น

1. มาตรฐานของการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เครือข่าย หรืออินเทอร์เน็ต ผู้ใช้บริการจะต้องมี User ID และ Password ก่อน ซึ่งผู้ให้บริการจะต้องลงทะเบียนให้ข้อมูลว่าตนคือใคร โดยกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ในรูปแบบฟอร์ม หรือในกรณีการสั่งซื้อสินค้าหรือจองโรงแรมต้องมีการกรอกหมายเลขบัตรเครดิต หรือในกรณีที่เป็นการเปิดบัญชีซื้อขายหุ้นออนไลน์ก็ต้องมีเงินใน Portfolio ไว้กับบริษัท เป็นต้น หลังจากนั้น เมื่อมีการใช้บริการหรือทำธุรกรรมในครั้งต่อไป ผู้ใช้บริการก็ระบุเพียง User ID กับ Password เท่านั้น หรืออาจจะไม่ต้องระบุเลยในกรณีที่ผู้ให้บริการกำหนดให้คอมพิวเตอร์จำ User ID กับ Password ไว้แล้ว

ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ระบบคอมพิวเตอร์จะทำการบันทึกไว้โดยอัตโนมัติ การที่บุคคลอื่นสามารถเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ได้ก็จะล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ จึงต้องมีระบบการรักษาความปลอดภัยที่ดีที่สุดในการปกป้องรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ และต้องกำหนดข้อห้ามไม่ให้พนักงานของบริษัทเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็น User ID กับ Password เพราะหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นทำให้ข้อมูลในระบบรั่วไหลออกไป ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายเป็นมูลค่ามหาศาลได้

2. ทุกครั้งที่มีการส่งข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบจะมีการกำหนด unique identifier ซึ่งเป็นหมายเลขประจำเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ส่ง หรือ IP Number ที่เชื่อมโยงกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตแต่ละครั้ง เราไม่สามารถกำหนด IP Number ขึ้นเองได้ ถ้าหากว่าเราเป็นผู้ใช้บริการ โดยหมุนหมายเลขโทรศัพท์เข้าไปที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของ Internet Service Provider (ISP) เมื่อใด ISP ก็จะกำหนด IP number ให้กับเครื่องของเรา ฉะนั้น ทุกครั้งที่หมุนหมายเลขเข้าไป IP number ก็จะเปลี่ยนไป แต่ ISP ซึ่งเป็นผู้กระจาย IP number เข้าไปในระบบอินเทอร์เน็ตจะต้องมี log file อีกชนิดหนึ่งซึ่งเป็นการเชื่อมโยงว่าขณะนี้หมายเลขโทรศัพท์อะไรที่หมุนเข้าไปใน ISP และ log in ด้วย User ID อะไร โดยสามารถเชื่อมต่อมาถึงตัวบุคคลได้ แต่เป็นการเชื่อมโยงผ่าน ISP

3. Server ทุกเครื่องจะมีระบบเก็บ log file เพื่อทางด้านสถิติและรักษาความปลอดภัย เช่น เว็บไซต์แต่ละแห่งจะมีการบันทึกสถิติการเข้าถึง web page เช่น มีคนมาเยี่ยมชมกี่ครั้ง มาจากคอมพิวเตอร์เครื่องใดบ้าง (ดูจากหมายเลข IP number) และมีการบันทึกเวลาเข้าและออกเว็บไซต์นั้นๆ ด้วย สิ่งที่บันทึกไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ เรียกว่า “log file” การบันทึกเหล่านี้ค่อนข้างจะเป็นแฟ้มข้อมูลที่มีความละเอียดมาก แล้วแต่ว่า log file เหล่านี้จะเก็บข้อมูลไว้เป็นระยะเวลาานเท่าใด หรือมีการนำไปประมวลผลหรือไม่ ในกรณีที่เกิดปัญหา log file นี้จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ในการติดตาม hacker เพราะเมื่อเกิดความเสียหายขึ้น สิ่งแรกที่ ISP จะต้องทำก็คือ ผู้เสียหายนั้นมี ID อะไร และเสียหายอย่างไร และอาจค้นที่ log file ว่า ID นั้นถูกใช้อย่างผิดสังเกตเมื่อใดบ้าง หลังจากนั้นจึงนำ log file ไปวิเคราะห์ว่าเกิดอะไรขึ้น แต่ถ้าพิจารณาในทางกลับกัน log file นั้น ก็จะบันทึกพฤติกรรมของผู้ใช้บริการทุกคนที่เป็นสมาชิก และหากนำ log file ไปใช้ในทางที่ผิด ก็อาจเกิดปัญหาเรื่องการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้

ด้วยเหตุที่พัฒนาการล้ำยุคของคอมพิวเตอร์ เครือข่าย และอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายและเชื่อมโยงกันได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่อีกต่อไป ทำให้การประมวลผล จัดเก็บ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลสามารถทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว แต่ในทางกลับกันก็อาจบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้ช่องทางเหล่านี้ละเมิดต่อบุคคล หรือนำไปใช้โดยทุจริตเพื่อให้บุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลนั้นเสียหาย ดังที่ปรากฏเป็นข่าว

กรณีตัวอย่างการใช้และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

การที่คอมพิวเตอร์ทำงานโดยอัตโนมัติ โดยที่คนไม่ได้เข้าไปควบคุม ไม่ว่าจะเป็นการอ่านข้อมูล หรือประมวลผล เมื่อรวมกับความก้าวหน้าของระบบเครือข่าย หรืออินเทอร์เน็ต ที่มีความรวดเร็วและเชื่อมโยงกันทั่วโลก จึงอาจมีกลไกการทำงานบางประการที่ไม่สามารถประกันด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้บริการได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ให้บริการไม่มีการกำกับดูแลข้อมูลของลูกค้า/ผู้ใช้บริการที่รัดกุมเพียงพอ หรือไม่มีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่มีประสิทธิภาพดีพอ ก็อาจจะทำให้มีการนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ในทางทุจริตได้ในหลายรูปแบบทั้งจากบุคคลภายนอกและบุคคลภายในองค์กร หรืออาจมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในการติดต่อหรือส่งข้อความเพื่อขายสินค้าหรือบริการแก่บุคคลนั้น อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งอาจกระทบต่อหลักสิทธิมนุษยชน หรือทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายอย่างมหาศาล

กรณีที่ 1 การติดต่อหรือส่งข้อความเพื่อขายสินค้าหรือบริการแก่บุคคล อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ¹

ในปัจจุบันปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ประกอบการขายตรงและตลาดแบบตรงได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการติดต่อเพื่อขายสินค้าหรือบริการ เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การส่งข้อความทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ที่ได้รับการติดต่อข้อมูลต่างๆ นั้น มิได้ให้ความยินยอมด้วย การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ที่ได้รับการติดต่อ

ประเด็นปัญหาทางกฎหมายประการหนึ่งคือ ข้อมูลเกี่ยวกับเบอร์โทรศัพท์ ที่อยู่อาศัยของบุคคลหนึ่ง มีลักษณะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอันเกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือไม่ ส่วนประการที่สองคือ การที่ผู้ประกอบการติดต่อหรือส่งข้อความเพื่อขายสินค้าหรือบริการแก่บุคคล อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ โดยได้รับข้อมูลส่วนตัวของบุคคล เช่น ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ จากผู้ประกอบการรายอื่น เป็นการแทรกแซงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นหรือไม่

ในบริบทของกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลของบุคคลหนึ่งย่อมเป็นข้อมูลที่เกี่ยวกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและที่พักอาศัย ในลักษณะที่เป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามนัยแห่งสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้โดยชัดแจ้งในข้อ 12 แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และข้อ 8 วรรคหนึ่งของอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ข้อมูลดังกล่าวย่อมเกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและที่พักอาศัยของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นนั่นเอง

ในบริบทของกฎหมายของประเทศไทย ข้อมูลเกี่ยวกับเบอร์โทรศัพท์ และที่อยู่อาศัยของบุคคลย่อมอยู่ในขอบเขตแห่งสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวซึ่งได้รับความคุ้มครอง ตามบทบัญญัติมาตรา 4 และมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในอันที่บุคคลใดจะล่วง

¹ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในการรองรับและคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Rights to privacy) หน้า 81-83

ละเมิดโดยมิชอบด้วยกฎหมายมิได้ โดยนัยดังกล่าว สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมตกอยู่ในความหมายของคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ตามนัยที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การที่ผู้ประกอบการธุรกิจติดต่อหรือส่งข้อความเพื่อขายสินค้าหรือบริการแก่บุคคลอื่นก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ โดยได้รับข้อมูลส่วนตัวของบุคคล เช่น ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์จากผู้ประกอบการธุรกิจรายอื่น เป็นการแทรกแซงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่นหรือไม่นั้น ในปัจจุบัน นอกจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติใดที่บัญญัติคุ้มครองผู้ถูกรบกวนสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการดำเนินการดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด

ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้บัญญัติหลักการสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ของผู้ที่ถูกรบกวนจากการขายตรงทางโทรศัพท์มาบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายสหรัฐ (United States Code (USC)) ซึ่งได้กำหนดหลักการที่สำคัญไว้ใน มาตรา 277 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการรบกวนทางโทรศัพท์ โทรเลข และวิทยุโทรเลข (ภาษาอังกฤษ) และมาตรา 6102 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการตลาดทางไกล (ภาษาอังกฤษ) ส่วนประมวลกฎหมายแห่งสหพันธรัฐ (Code of Federal Regulations) ในบรรพ 47 ส่วนที่ 64 (Part 64) ว่าด้วยข้อจำกัดเกี่ยวกับการตลาดทางไกล การเรียกร่องทางโทรศัพท์ และการโฆษณาทางโทรสาร ซึ่งบัญญัติให้สิทธิผู้ที่ได้รับการติดต่อสามารถแสดงความประสงค์ว่าจะไม่รับการติดต่อเช่นนั้นในอนาคตอีกต่อไป (Opt out) หรือบัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิผู้ที่ได้รับการติดต่อในเชิงป้องกัน ได้แก่ การทำระบบการขึ้นทะเบียนหมายเลขโทรศัพท์ที่ไม่ประสงค์ได้รับการติดต่อ (Do-not-call register)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แล้ว จะเห็นได้ว่าการติดต่อเพื่อขายสินค้า เช่น การโทรศัพท์ การส่งข้อความทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ การส่งข้อความทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ที่ได้รับการติดต่อนั้นมิได้ให้ความยินยอมด้วย ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ที่ได้รับการติดต่อ และผู้ที่ได้รับการติดต่ออาจเสียที่จะต้องตอบปฏิเสธนั้น เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างชัดเจน จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น

กรณีที่ 2 eBay ถูกเจาะฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าจำนวน 145 ล้านบัญชี

เหตุการณ์นี้ เกิดขึ้นเมื่อประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์ – ต้นมีนาคม 2557 เมื่อ eBay เว็บไซต์ซื้อขายสินค้าออนไลน์ชื่อดัง แฉลงเรียกร้องให้ผู้ใช้งานเปลี่ยนรหัสผ่าน หลังจากที่ถูกโจมตีทางไซเบอร์ โดยแฮกเกอร์ที่เจาะเข้าฐานข้อมูลของ eBay ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของ ผู้ใช้ eBay จำนวน 145 ล้านผู้ใช้ ที่หมายรวมถึง ชื่อของผู้เข้าใช้ รหัสผ่านที่ถูกเข้ารหัสไว้ อีเมล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ และวันเดือนปีเกิด ทั้งนี้แฮกเกอร์สามารถใช้ข้อมูลที่ขโมยไปขายให้กับอาชญากร ซึ่งอาจจะมีการทำการโจรกรรมเอกลักษณ์บุคคล หรือสวมรอยว่าเป็นผู้ใช้งานต่อไปได้ เนื่องจากมีข้อมูลส่วนตัว

ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ทาง eBay แถลงว่า ยังไม่มีรายงานว่าแฮกเกอร์ได้ข้อมูลทางการเงิน เช่น เลข บัตรเครดิต หรือบัตรเดบิตของผู้ใช้ eBay รวมไปถึงเข้าถึงบัญชีผู้เข้าใช้เพย์พาล ซึ่งเป็นของ eBay

กรณีที่ 3 คณะผู้คุมกฏอังกฤษ สั่งปรับธนาคารบาเคลย์ เป็นเงินเกือบ 44 ล้านดอลลาร์
ข้อหาทรยศของผิดกฏ

คณะผู้คุมกฏอังกฤษ สั่งปรับธนาคารบาเคลย์ เป็นเงินเกือบ 44 ล้านดอลลาร์ เมื่อวันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2557 ในฐานะปล่อยปละละเลย จนทำให้อดีตพนักงานของธนาคาร นายแดเนี่ยล เจมส์ พลังเคตต์ อาศัยช่องโหว่ความอ่อนแอของระบบและจุดอ่อนด้านการควบคุมของธนาคาร สร้าง อิทธิพลต่อกระบวนการซื้อขายวันละสองครั้ง ทำการซื้อขายทองคำอย่างไม่เหมาะสมในตลาดค้า ทองคำล่วงหน้า ซึ่งการทำธุรกรรมของนายพลังเคตต์ในปี 2555 ช่วยเพิ่มปริมาณการเทรดทองคำใน บัญชีของนายพลังเคตต์ เพิ่มขึ้นประมาณ 1.75 ล้านดอลลาร์ การสั่งลงโทษบาร์เคลย์ครั้งนี้ เป็นการ ดำเนินการล่าสุด เพื่อปราบปรามพฤติกรรมฉ้อฉลทางการเงินของบรรดาสถาบันการเงินทั่วโลก ซึ่งมี ตั้งแต่การปั่นดองเบียร์ หรือกำหนดราคาธุรกรรมการเงิน ที่ส่งผลกระทบต่อลูกค้าหลายล้านคน

จะเห็นได้ว่า แม้การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลดี แต่ในทางกลับกัน หากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลก็อาจจะสร้างความเดือดร้อน รำคาญใจให้แก่เจ้าของข้อมูล ยิ่งกว่านั้น หากมีการนำข้อมูลไปใช้ในทางมิชอบดังที่ปรากฏเป็นข่าวทั้ง ในและต่างประเทศ ก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลและผู้ควบคุมข้อมูลอย่างมหาศาล จึงควรมีกฎหรือกฎหมายที่จะป้องกันและมีระบบที่มีความปลอดภัยเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัว ให้แก่เจ้าของข้อมูล

พัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า ความเป็นส่วนตัวที่เกี่ยวกับข้อมูล เป็นประเด็นที่นานาประเทศให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้การ ติดต่อสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ สามารถเชื่อมโยงและเคลื่อนย้ายได้อย่างไร้ขอบเขต ทำให้ หลายประเทศเกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันภัยคุกคาม ต่อความเป็นส่วนตัวของข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเพื่อรองรับกระแสการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยี ซึ่งการให้ความคุ้มครองนั้นอาจมีสถานะแวดล้อมของแต่ละประเทศ โดยอาจบัญญัติเป็น กฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีบทบัญญัติที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลใน กฎหมายอื่น หรือมีการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) เป็นต้น

พัฒนาการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีจุดเริ่มต้นในระดับระหว่างประเทศก่อน โดย กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์สำคัญๆ เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกได้บัญญัติกฎหมายภายในประเทศ เพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวขึ้นใช้บังคับกันเอง ส่วนกฎหมายระดับประเทศก็ได้มีการ พัฒนากันมาอย่างต่อเนื่องหลังจากที่ OECD ได้จัดทำคู่มือป้องกันความเป็นส่วนตัวและกระแสข้อมูล ส่วนตัวข้ามเขต

กฎหมายในระดับระหว่างประเทศ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามแนวทางองค์การระหว่างประเทศ มีพัฒนาการและหลักการสำคัญดังนี้

ค.ศ. 1980 องค์การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หรือ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) ได้จัดทำ Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data มีหลักการที่สำคัญ 8 ประการ คือ

1. หลักข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูล : ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลรับทราบและยินยอมในการจัดเก็บข้อมูลนั้น

2. หลักคุณภาพของข้อมูล : ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บควรเป็นข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้ และต้องเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์ และปรับปรุงให้ตรงตามความเป็นจริงอยู่เสมอ

3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ : ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ก่อนที่จะมีการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

4. หลักการจำกัดการใช้ข้อมูล : การใช้ข้อมูลจะกระทำโดยขัดต่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บมิได้เว้นแต่ ได้รับความยินยอมจากบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล ได้รับอนุญาตตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

5. หลักการรักษาความปลอดภัย : ต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อป้องกันความเสี่ยง การเข้าถึง การทำลาย ใช้ เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือการเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต

6. หลักการเปิดเผยข้อมูล : ต้องกำหนดวิธีการทั่วไปในการเปิดเผยข้อมูล รูปแบบของการเปิดเผยข้อมูล หลักเกณฑ์ในการขอให้มีการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งต้องไม่เป็นการกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล

7. หลักการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล : กำหนดให้ปัจเจกชนมีสิทธิต่างๆ ได้แก่ ได้รับการแจ้งว่ามีข้อมูลของตนจัดเก็บอยู่ สามารถตรวจสอบข้อมูลของตนที่มีผู้จัดเก็บ ขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และปฏิเสธในการจัดเก็บข้อมูลของตนเมื่อมีเหตุอันควร

8. หลักความรับผิดชอบ : กำหนดความรับผิดชอบในกรณีที่มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

ค.ศ. 1981 คณะมนตรีแห่งยุโรป (Council of Europe) ได้เปิดให้มีการลงนามใน Convention for the Protection of the Rights of the Individual with regard to Automatic Processing of Personal Data

ค.ศ. 1982 สหภาพยุโรป หรือ European Union (EU) ได้มี Resolution on the Protection of the Rights of the Individuals in the face of Technological Development in Data Processing

ค.ศ. 1990 สหประชาชาติ United Nations (UN) ได้จัดทำ Guidelines Concerning Computerized Personal Data Files

ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรป ได้ออก Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปมีแนวทางการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลโดยวิธีการปกติ (manual) และการประมวลผลข้อมูลโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอัตโนมัติ (electronic or automatic) ที่สอดคล้องกัน โดยได้กำหนดนิยามที่สำคัญและหลักการไว้ดังนี้

- นิยามที่สำคัญ ข้อมูลส่วนบุคคล (personal data) หมายถึง ข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลและสามารถระบุถึงบุคคลนั้นๆ ได้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางร่างกาย จิตใจ ฐานะ หรือลักษณะเฉพาะทางสังคม ส่วนการประมวลผลข้อมูล (processing) หมายถึง การดำเนินการใดๆ อันเกี่ยวกับการรวบรวม การบันทึก การจัดเก็บ การเปลี่ยนแปลงแก้ไข การใช้ประโยชน์ การเปิดเผย การลบ การทำลาย ฯลฯ

- หลักการและสาระสำคัญของ Directive 95/46/EC ได้แก่ การรักษาคุณภาพของข้อมูล มาตรฐานของการประมวลผลข้อมูลที่ชอบด้วยกฎหมาย การประมวลผลข้อมูลชนิดพิเศษ สิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูลต่างๆ ของเจ้าของข้อมูล สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของเจ้าของข้อมูล สิทธิในการคัดค้านการประมวลผลข้อมูลของเจ้าของข้อมูล การรักษาความปลอดภัยในการประมวลผลข้อมูล และการส่งผ่านข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่สาม

ล่าสุด สหภาพยุโรปกำลังดำเนินการปรับปรุงหลักเกณฑ์ General Data Protection Regulation (GDPR) เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ประเทศสมาชิก เนื่องจาก Directive 95/46/EC ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมถึงพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีที่ล้ำยุคหลายด้าน โดยเฉพาะ social networks and cloud computing ทั้งนี้คาดว่าจะสามารถปรับปรุงแล้วเสร็จภายในปี ค.ศ. 2014 และให้ประเทศสมาชิกรับไปใช้ปฏิบัติภายใน 2 ปี

กฎหมายในระดับประเทศ

ปัจจุบันนานาประเทศได้มีการตรากฎหมายภายในประเทศของตนเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลและความเป็นส่วนตัว โดยมีพื้นฐานของแนวคิดและหลักการที่สำคัญมาจาก The Council of Europe's 1981 Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data และ The Organization for Economic Cooperation and Development's 1980 Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data. ในที่นี้ขอยกตัวอย่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของบางประเทศ ได้แก่

เยอรมัน : ประเทศเยอรมันมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ Federal Data Protection Act ซึ่งใช้บังคับแก่หน่วยงานของรัฐทั้งระดับสหพันธ์และระดับมลรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายสหพันธ์หรือเป็นหน่วยงานของศาล และใช้บังคับแก่เอกชนซึ่งเก็บรวบรวม ใช้ หรือดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะด้วยทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ก็ตาม โดยคำว่า ดำเนินการ (process) ได้มีบทนิยามไว้หมายถึง การเก็บรักษา การแก้ไขปรับปรุง การยับยั้ง การลบ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยต่อบุคคลที่สามหรือการส่งผ่านบุคคลที่สามหรือส่งให้บุคคลที่

สามารถเรียกดูได้ โดยการเก็บรวบรวม ใช้และการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นหรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และเมื่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมจะต้องแจ้งรายละเอียดให้เจ้าของข้อมูลทราบเว้นแต่เจ้าของข้อมูลจะได้ทราบอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังมีกำหนดหลักความยินยอมว่าต้องมาจากเจ้าของข้อมูลที่มีอิสระในการตัดสินใจ และจะต้องกระทำเป็นหนังสือ เว้นแต่มีสถานการณ์พิเศษอาจกระทำในรูปแบบอื่น ที่เหมาะสมได้ตลอดจนกำหนดให้การโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ สามารถกระทำได้ในประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป หรือ EU และประเทศที่มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลอย่างเพียงพอเท่านั้น

แคนาดา : ประเทศแคนาดามีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 2 ฉบับ คือ Privacy Act ซึ่งใช้บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ กับ Personal Information Protection and Electronic Documents Act (PIPEDA) ซึ่งใช้บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน

สวีเดน : ประเทศสวีเดนมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ Personal Data Act (PDA) ใช้บังคับเอกชน หน่วยงาน และใช้บังคับการ Processing ซึ่งหมายถึง การดำเนินการใดๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ ตัวอย่างเช่น การเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดการ การเก็บรักษา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง การกู้คืนข้อมูลกลับมา การจัดกลุ่ม การใช้ การเปิดเผย การเผยแพร่ การรวมกัน การยับยั้ง การลบ หรือการทำลาย ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะกระทำในเชิงธุรกิจหรือพาณิชย์หรือไม่ เว้นแต่เป็นการกระทำของบุคคลธรรมดาซึ่งกระทำเป็นการส่วนตัว

สหรัฐอเมริกา : ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่มีกฎหมายที่สำคัญที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ Privacy Act of 1974 และ Computer Matching and Privacy Act เพื่อควบคุมการจัดเก็บ การใช้ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ให้การรับประกันสิทธิเบื้องต้นของบุคคลไว้ 3 ประการ ได้แก่ สิทธิในการขอข้อมูลของเจ้าของข้อมูล สิทธิในการขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองปกป้องจากการนำข้อมูลไปเปิดเผย

กฎหมายที่ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่ก็มียกเว้นที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลปรากฏอยู่ในกฎหมายต่างๆ มากมาย ดังนี้

1. กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล พ.ศ. 2540 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยมีข้อยกเว้นอันไม่ต้องเปิดเผยที่แจ้งชัดและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน และกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการ

- ประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานเปิดเผยความลับและความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 322-323 มีสาระสำคัญเป็นการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในลักษณะความผิดฐานเปิดเผยความลับ ซึ่งเป็นการกำหนดความผิดกับผู้ประกอบวิชาชีพที่ล่วงรู้ความลับ เช่น แพทย์ พยาบาล นักบวช นายความ ผู้สอบบัญชี ผู้รับการอบรมในอาชีพ ที่เปิดเผยความลับ

2. การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะบางเรื่อง

- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 มาตรา 20 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้บริษัทข้อมูลเครดิตเปิดเผยหรือให้ข้อมูลแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่ประสงค์จะใช้ข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์สินเชื่อและการออกบัตรเครดิต โดยในการเปิดเผยหรือให้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนทุกครั้ง เว้นแต่เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมไว้เป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2545 มาตรา 40 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ผู้ที่มีความเสียหายเนื่องจากรายการที่ออกอากาศเป็นเท็จ หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคล อาจารย์โรงเรียนต่อคณะกรรมการได้

- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 361 ผู้ใดล่วงรู้กิจการของบุคคลเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- พระราชบัญญัติสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 155 ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของสถาบันการเงิน โดยเหตุที่มีอำนาจในการจัดการหรือเป็นพนักงาน และเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (มาตรา 27) ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

- ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 11 ออกตามความพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดห้ามมิให้ทนายความเปิดเผยความลับของลูกค้าที่รับรู้ในหน้าที่ของทนายความ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากลูกค้าคนนั้นแล้ว หรือโดยอำนาจศาล

3. กฎหมายที่แก้ไขเยียวยาความเสียหายจากการละเมิด

- การเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดตามมาตรา 420 422 และ 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับความรับผิดว่าด้วยละเมิดในทางแพ่งอันเป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งได้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น จนก่อให้เกิดความเสียหายในเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือสิทธิอื่นใดตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองและคุ้มครอง

ถึงเวลาที่ประเทศไทยควรมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือยัง ?

โดยที่สิทธิในความเป็นส่วนตัวถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง นานาประเทศจึงให้การรับรองและให้ความคุ้มครอง “ความเป็นส่วนตัว” เพื่อป้องกันมิให้ถูกแทรกแซง ลบหลู่ ภัยรุกรานขู่ขู่ และศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เมื่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของบุคคลทั้งหลาย และอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลได้ นานาประเทศจึงให้ความสำคัญและได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจุบันหลายประเทศต่างก็มีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ และหลายประเทศที่อาจจะไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง ก็มีกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น สหรัฐอเมริกา ไทย เวียดนาม เป็นต้น

DLA Piper บริษัทกฎหมายขนาดใหญ่ที่มีสำนักงานอยู่ทั่วโลก ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนานาประเทศทั่วโลก โดยพิจารณาจากหลักการสำคัญสองประการ คือ ประการที่หนึ่ง การกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อควบคุมการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และประการที่สอง การรับรองสิทธิของพลเมืองในการได้รับบริการระบบข้อมูลสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนในระบบข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งสามารถแบ่งระดับความเข้มข้นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็น 4 ระดับ ตามที่ปรากฏในรูปภาพด้านล่าง ดังนี้

1. กลุ่มประเทศที่มีการคุ้มครองข้อมูลในระดับเข้มงวด และมีการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป อังกฤษ และแคนาดา

2. กลุ่มที่มีการคุ้มครองข้อมูลในระดับสูง ซึ่งมีทั้งกรณีที่เราเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะ เช่น อาร์เจนตินา กลุ่มยุโรปตะวันออก นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ฮองกง และมอริออคโค หรือมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในกฎหมายอื่น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา
3. กลุ่มที่มีการคุ้มครองข้อมูลในระดับปานกลาง ได้แก่ รัสเซีย ยูเครน ลิทัวเนีย บัลแกเรีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เม็กซิโก ซิลิ โคลัมเบีย อุรุกวัย อียิปต์ แอฟริกาใต้ ดูไบ สิงคโปร์ และมาเลเซีย
4. กลุ่มที่มีการคุ้มครองข้อมูลในระดับจำกัด ได้แก่ จีน อินเดีย อินโดนีเซีย ตุรกี ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และ ไทย

การมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น นอกจากนานาประเทศจะให้การรับรองและให้ความคุ้มครองเพราะถือเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานแล้ว ปัจจุบันยังมีประเด็นอ่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องการค้าระหว่างประเทศ เมื่อสหภาพยุโรปได้มีการนำ Directive 95/46/EC on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data มาใช้ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งมีระเบียบเกี่ยวกับการถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกสหภาพยุโรป โดยมีหลักการว่าประเทศในสหภาพยุโรปไม่อนุญาตให้มีการโอนถ่ายหรือเคลื่อนย้ายข้อมูลไปยังประเทศใดก็ตามซึ่งไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ

ล่าสุดเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2557 Google Inc. ผู้ให้บริการค้นหาข้อมูลอันดับหนึ่งของโลก ต้องยอมปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลยุติธรรมสหภาพยุโรปซึ่งเป็นศาลสูงสุดของยุโรปและมีสำนักงานในลักเซมเบิร์ก ที่มีคำสั่งให้ Google เคารพสิทธิพื้นฐานของผู้ใช้และร่วมปกป้องข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้ ไม่ให้ถูกละเมิดโดยผู้อื่นด้วยการนำเสนอข้อมูลส่วนตัวในที่สาธารณะ โดยให้ปรับปรุงแก้ไขผลลัพธ์การค้นหาข้อมูล โดยลบ Link (ลิงค์) ไปยังข้อมูลส่วนตัวของคุณ กรณีสถิติ หรือไม่มี ความเกี่ยวข้องอีกต่อไป ออกจากผลลัพธ์ค้นหาตามคำร้องขอของคุณ คำตัดสินนี้เป็นผลมาจากคดีที่นายมาริโอ คอสเตก้า กอนซาเลซ ชาวสเปนได้ร้องเรียนต่อศาลสเปนว่า มีลิงค์ของกูเกิ้ลที่ส่งไปยังข่าวเก่าเมื่อ 16 ปีก่อนที่ตนขายบ้านใช้หนี้ ปรากฏผลลัพธ์อยู่ในการค้นหา ทั้งที่เหตุการณ์นี้ได้จบไปแล้ว และไม่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางการเงินในปัจจุบันของตน จึงเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพที่มีต่อตนเองอย่างร้ายแรง ซึ่งศาลสเปนได้ขอคำแนะนำจากศาลยุติธรรมสหภาพยุโรป และศาลยุติธรรมสหภาพยุโรปมีคำตัดสินดังกล่าว ขณะเดียวกันสมาชิกสหภาพยุโรปทั้ง 28 ประเทศ กำลังเพิ่มอำนาจให้หน่วยงานตรวจสอบการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในการตรวจจับและลงโทษปรับแก่ผู้ละเมิดสิทธิพื้นฐานนี้มากขึ้น ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวล่าสุดหลังจากที่มีคำวินิจฉัยกรณีของกูเกิ้ล ทั้งนี้ ศาลยุติธรรมสหภาพยุโรปได้ชี้ชัดถึงแนวทางการดำเนินการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิในการปกปิดข้อมูล และสิทธิเสรีภาพ กับขีดจำกัดในการใช้สิทธิการปกป้องข้อมูลส่วนตัว โดยระบุว่าเป็นการป้องกันการนำข้อมูลบุคคลส่วนบุคคลในที่สาธารณะ มิใช่การเพิ่มอำนาจให้กับฝ่ายปกครองในการตรวจสอบติดตามตัวบุคคล

คำตัดสินนี้มีผลให้พลเมืองในสหภาพยุโรปที่ต้องการให้ลบข้อมูลส่วนตัวออกจากกูเกิ้ล สามารถทำได้ด้วยการกรอกคำร้องออนไลน์ที่เริ่มใช้งานได้แล้วตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2557 โดย

ต้องระบุลิงค์ของข้อมูลที่ประสงค์ให้ลบออกพร้อมทั้งเหตุผล ซึ่งกูเกิ้ลจะดำเนินการลบลิงค์นั้นออกจากผลลัพธ์การค้นหาของกูเกิ้ล แต่ข้อมูลนั้นจะยังอยู่ในเว็บไซต์เจ้าของลิงค์ตามเดิม คำตัดสินนี้น่าจะส่งผลให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในโลกไซเบอร์นี้อย่างกว้างขวาง เพราะในอนาคตน่าจะมีพลเมืองของประเทศอื่นนอกจากในสหภาพยุโรปต้องการให้ลบข้อมูลส่วนตัวออกจากเว็บไซต์ที่มีการนำเสนอข้อมูลส่วนตัวในสาธารณะ

อันที่จริงประเทศไทยมีกระบวนการร่างกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลมายาวนาน ดังจะเห็นได้ว่าในปี 2549 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักการร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้ส่งต่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา แต่ด้วยปัญหาการเมืองที่รุนแรง กับความเร่งด่วนของข้อกฎหมายอื่นๆ ก็ทำให้ร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต้องตกวางระงับการพิจารณาไป ต่อมาวันที่ 28 สิงหาคม 2555 คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบในหลักการร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ..... อีกครั้ง แต่ด้วยการสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ร่างกฎหมายฉบับนี้ก็คงจะถูกพักไว้ก่อนอีกระยะหนึ่งและไม่ใช่ที่แน่ชัดว่าจะถูกหยิบยกมาพิจารณาอีกเมื่อใด

อย่างไรก็ดี การไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง ถือว่าเป็นจุดอ่อนที่ชัดเจนสำหรับประเทศไทย ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาเราจะอาศัยการอ้างถึงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ในหมวดของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเลี่ยงบาลีไปหลายๆ โดยอ้างถึงความไม่พร้อมทางกฎหมาย แต่เมื่อเพื่อนบ้านในอาเซียนซึ่งก็เคยทำการเลี่ยงคล้ายๆ กันมาในอดีต ได้ทยอยผ่านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกันมาเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นมาเลเซียที่ผ่านกฎหมายนี้ใน พ.ศ. 2553 ฟิลิปปินส์ใน พ.ศ. 2554 และสิงคโปร์ในต้นปี 2555 ก็น่าจะถึงเวลาที่สังคมไทยจะต้องให้ความสำคัญในการมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

บทสรุป

ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเร็ว เพื่อป้องกันภัยคุกคามต่อความเป็นส่วนตัวของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ทั้งนี้ เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายที่นำมาใช้บังคับในแต่ละเรื่องก็ไม่ชัดเจนในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ขาดความเป็นเอกภาพ และบางฉบับก็ล้าสมัยเกินกว่าที่จะนำมาใช้บังคับกับกระบวนการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ในขณะที่พัฒนาการของเทคโนโลยีในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าล้ำยุค มีประสิทธิภาพสูง ทำให้ข้อมูลมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และสามารถเคลื่อนย้ายผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต หรือรูปแบบอื่น เช่น Social media, Cloud Computing ได้อย่างสะดวก รวดเร็วมากขึ้นเป็นลำดับ ยิ่งเมื่อมีการนำบัตรประจำตัวประชาชนชนิดใหม่ที่เรียกกันว่า บัตรสมาร์ทการ์ด หรือบัตรประชาชนเอกประสงค์ ที่เปรียบเสมือนคอมพิวเตอร์ขนาดเล็ก ที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถเก็บข้อมูลได้ถึง 80 กิโลไบต์ มาใช้จัดเก็บข้อมูลจากหลายหน่วยงาน พร้อมลายพิมพ์นิ้วมือเจ้าของบัตร เพื่อใช้ในการพิสูจน์ยืนยันตัวบุคคลในการขอรับบริการต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ถึงแม้บัตรสมาร์ทการ์ดจะเป็นบัตรที่ใช้ IC Chip ยากแก่การปลอมแปลง แต่หากไม่มีกฎหมายที่ให้ความ

คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอ ก็อาจจะมีช่องโหว่ของข้อกำหนดที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะทำให้ประชาชนถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจากเทคโนโลยีที่ล้ำยุคได้มากขึ้น

นอกจากนี้ การมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นการรักษาดุลยภาพระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานในความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งเพื่อพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่นานาประเทศใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงลดประเด็นปัญหาการค้าระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ไม่อนุญาตให้มีการโอนถ่ายหรือเคลื่อนย้ายข้อมูลไปยังประเทศใดก็ตามซึ่งไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ ที่สำคัญคือ เป็นไปตามทิศทางโลกปัจจุบันที่ต้องการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิในการปกปิดข้อมูลและสิทธิเสรีภาพ กับขีดจำกัดในการใช้สิทธิการปกป้องข้อมูลส่วนตัวของประชาชน

อย่างไรก็ดี ในการร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ควรคำนึงถึง วัฒนธรรม สังคม กฎหมายอื่นๆ ที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองในเรื่องดังกล่าวซึ่งใช้บังคับอยู่แล้วในปัจจุบันด้วย รวมถึงกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอื่นที่มีสถานะแวดล้อมใกล้เคียงกับไทย เช่น มาเลเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ การมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ควรสร้างภาระให้แก่ผู้ประกอบการมากจนเกินไป หรือสร้างผลกระทบต่อผู้ประกอบการค้าและการเงินทั้งในและระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น หากกฎหมายอนุญาตให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถเพิกถอนความยินยอมเสียเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีข้อยกเว้น กรณีเช่นนี้ก็จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจการให้สินเชื่อของธนาคาร เพราะเมื่อลูกค้าได้รับสินเชื่อแล้ว ลูกค้าก็อาจใช้สิทธิในการเพิกถอนความยินยอมดังกล่าว หรือหากกฎหมายห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลเปิดเผยข้อมูลไปยังประเทศใดก็ตามที่ไม่มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือมีแต่บทบัญญัติของกฎหมายในประเทศนั้น มีสาระสำคัญต่ำ/ด้อยกว่าบทบัญญัติของเรา กรณีเช่นนี้นอกจากจะเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้ประกอบการในการที่จะต้องสืบเสาะแสวงหาข้อมูลว่าประเทศคู่ค้าใดมีข้อกำหนด/บทบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือไม่ อย่างไร ผู้ประกอบการยังต้องหาผู้เชี่ยวชาญมาทำการแปลความหมาย และเปรียบเทียบเนื้อหาของสาระของข้อกำหนดระหว่างประเทศคู่ค้านั้นกับประเทศไทยอีก ซึ่งเป็นการสร้างภาระต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ ยิ่งกว่านั้น ถ้าหากผู้ควบคุมข้อมูลเป็นธนาคารซึ่งต้องมีระบบการเงินเชื่อมโยงกับนานาประเทศ ธนาคารก็จะไม่สามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติในเรื่องการห้ามเปิดเผยข้อมูลในลักษณะนี้ได้ เพราะจะส่งผลกระทบต่อระบบการเงินระหว่างประเทศ

